

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 2

4 листопада 2022 року

*Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік*

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

Булгакова О. Ю., Саєнко О. Є. Освітнє середовище ЗДО як умова розвитку регуляторних функцій дітей старшого дошкільного віку.....	77
Велічко Г. В. Види насильства над дітьми.....	83
Сторож В. В. STEM – технологія як інноваційний підхід в розвитку дітей дошкільного віку.....	87

Розділ III Особливості інклюзивних підходів

Ковиліна В. Г., Клецко А. Сучані методологічні підходи до корекції аутичних порушень у дітей.....	94
Ковиліна В. Г., Федорова О. Використання зорових реакцій для оцінки психофізичного стану дітей.....	99
Коргун Л. М., Слюсаренко А. Ю. Формування готовності педагогів до роботи у закладах дошкільної освіти в умовах інклюзії.....	104
Коргун Л. М. Махновська К. А. Корекційна робота з усунення дислалії у дітей дошкільного віку.....	112
Літовченко О. В., Собакіна І. В. Логопедична робота з розвитку просодичних компонентів мовлення при дизартрії у дітей 5-6 років.....	123
Літовченко О. В., Філіппович І. І. Формування мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років з дизартрією засобами ігрових комп'ютерних технологій.....	133
Tubychko Y. Peculiarities of voice and intonation speech of children with rhinolalia.....	141

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

Бабчук О. Г., Видиневичус О.В. Психологічна проникливість: сутність та структура.....	148
Водолазська О. О. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.....	153
Кавиліна Г. К. Проблеми вибірковості сприйняття брехні у психології.....	160
Коренблат О. О. Комунікативна толерантність викладача.....	166

особи, а тому є всі підстави вважати, що окулодинамічні параметри зорової аферентації слід використовувати для індивідуалізованої оцінки стану психомоторних і когнітивних функцій у дітей.

5. Індивідуальні особливості психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку доцільно виявляти в системі комплексного обстеження їх психофізіологічного стану з використанням окулодинамічних параметрів зорової аферентації.

6. Подальша розробка проблеми взаємозв'язку психомоторних функцій з когнітивними характеристиками особистості є перспективною оскільки має вагому теоретичну і практичну значимість для вирішення актуальних питань сучасної диференціальної психології та психофізіології, а також пропедевтичної та спеціальної педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів закладів вищої освіти. К.: УАїД «Рада», 2022. 327 с.
2. Лизогуб В., Пустовалов В., Черненко Н. Чи можливо спрогнозувати успішність навчання за властивостями основних нервових процесів та психічних функцій? *Наука і освіта*. 2018. №7–8. С. 59–66.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

К. пед. наук, доц. Л. М. Коргун
Магістрантка А. Ю. Слюсаренко

В основу концепції інклюзивної освіти закладена ідея про рівні права на освіту усіх дітей, незалежно від їх фізичних, психічних, інтелектуальних та інших особливостей, що прописано в таких документах як Загальна декларація прав людини

(1948 р.); Декларація прав дитини (1959 р.); Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960 р.); Всесвітня декларація про освіту для всіх (1990 р.); Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994 р.) та ін.

В останні роки в Україні спостерігається динамічний розвиток інклюзивної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами, що обумовлює потребу у якісній підготовці майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища. Згідно Закону України «Про освіту», держава забезпечує підготовку фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти. Це надзвичайно актуалізує проблему готовності системи освіти в цілому і кожного педагога до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти.

На сучасному етапі розвитку суспільства будь який спеціаліст характеризується, перш за все, не об'ємом і якістю знань, а вмінням застосовувати ці знання у своїй професійній діяльності, приймати відповідальні фахові рішення в нових та невизначених умовах. Тобто в рамках цієї парадигми готовність педагога до професійної діяльності можна трактувати як розвиток професійної самосвідомості, удосконалення професійно важливих якостей особистості, самоосвіту з метою подальшого розвитку навчально-професійних компетентностей, а також формування мотиваційно-ціннісного ставлення до майбутньої професії. Тому при організації професійного навчання важливим психологічним моментом стає глибина усвідомлення студентом значущості своєї майбутньої професійної діяльності, та його спрямованість на подальшу самоосвіту.

Проблему забезпечення інклюзивної освіти компетентними фахівцями вивчали багато вчених, зокрема С. Миронова, А. Колупаєва, Л. Коргун, О. Мартинчук, Н. Софій, З. Шевців та ін.

Можливість реалізації інклюзивної освіти, за думкою А. Колупаєвої, О. Мартинчук, Л. Коргун прямо пов'язана з підготовкою (формуванням готовності) педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, тому що професійна дія-

льність педагогів у ЗДО спрямована на виховання та освіту всіх дітей, в тому числі у дітей з порушеннями розвитку.

Серед бар'єрів, що можуть заважати дітям з особливими освітніми потребами приймати повноцінну участь у житті та діяльності групи закладу дошкільної освіти, Л. Коргун, О. Мартинчук Н. Софій відмічають низьку обізнаність педагогів у методичних, психолого-педагогічних, організаційних аспектах супроводу дітей з особливими освітніми потребами, труднощі в організації ефективного навчального процесу, неточні уявлення про особливості розвитку та специфіку навчання окремих категорій дітей з порушеннями розвитку.

Приступаючи до експериментального вивчення готовності педагога до роботи в умовах інклюзивної освіти, ми виходили з припущення, що саме така готовність може стати основою формування нового професійно-педагогічного мислення і професійної компетентності майбутніх педагогів на сучасному етапі розвитку суспільного життя в нашій країні.

На початок дослідження нами було проаналізовано Освітню програму «Дошкільна освіта» першого, бакалаврського рівня. Встановлено, що за підсумками оволодіння освітньою програмою здобувач повинен одержати наступні програмні результати навчання: розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку в нормі,.... індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами; планувати освітньо-виховну роботу з урахуванням вікових і індивідуальних можливостей ... дітей з особливими потребами та складати прогнози щодо її ефективності; вміти використовувати сучасні кваліметричні методики діагностування дітей дошкільного віку: ... з особливими потребами; оцінювати особистісні досягнення кожної дитини; враховувати індивідуальні відмінності дітей та розробляти дитиноцентричні творчо-розвивальні, освітньо-розвивальні, корекційно-розвивальні та інші адресно спрямовані технології і методики; володіти технологіями дошкільної інклюзивної освіти; вміти організовувати групове й індивідуальне навчання і виховання дітей з особливими потребами. Серед дисциплін, які, за матрицею забезпечення програмних результатів навчання відпо-

відними компонентами освітньої програми відповідають за формування саме цих програмних результатів навчання, зазначені такі дисципліни, як «Основи формування мед. знань», «Педіатрія», «Анатомія, вікова фізіологія і патологія дитини», «Валеологія» «Загальна та дитяча психологія», «Дошкільна педагогіка», «Сімейна педагогіка», «Інклюзивна освіта».

Щодо фахових компетентностей, то вони сконцентровані на досить конкретній вимоги: сформувати здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей. Оволодіння цією компетентністю передбачає засвоєння знань та умінь з таких дисциплін, як: «Основи формування мед. знань», «Педіатрія», «Анатомія, вікова фізіологія і патологія дитини», «Валеологія» «Сімейна педагогіка», «Соціальна педагогіка та технологія соціалізації дитини», «Інклюзивна освіта» та інші. Таким чином, серед компонентів освітньо-професійної програми, що сприяє формуванню готовності студентів до роботи в інклюзивному освітньому просторі, дисципліна «Інклюзивна освіта» є тільки однією з ланок підготовки студентів до роботи в інклюзивному середовищі.

Тому констатувальний етап проведеного нами дослідження інклюзивної готовності майбутніх фахівців з дошкільної педагогіки був запланований саме на передодні вивчення студентами дисципліни «Інклюзивна освіта». Передбачалось, що в процесі вивчення попередніх, вже названих, обов'язкових компонентів освітньої програми студенти певною мірою оволоділи знаннями та вміннями щодо розуміння природи і знання вікових особливостей дітей з особливими освітніми потребами, розуміють їх індивідуальні відмінності, навчилися при плануванні освітньо-виховної роботи враховувати їх вікові і індивідуальні можливості, складати більш-менш вірогідні прогнози щодо її ефективності та оцінювати особистісні досягнення дитини з особливими освітніми потребами, мають уявлення, як розробляти дитиноцентричні творчо-розвивальні, освітньо-розвивальні, корекційно-розвивальні та інші адресно спрямовані технології і методики; оволоділи деякими технологіями до-

шкільної інклюзивної освіти; знають про особливості організації групового навчання і виховання дітей з особливими потребами в загальноосвітньому середовищі.

Запланований на зиму-весну 2021-2022 навчального року констатувальний експеримент, у зв'язку з непереборними обставинами, познав деяке коригування. Вимушене запровадження дистанційного навчання, спонукало нас шукати такі методи, які б могли використати зміну форми викладання на користь студентам, тобто адаптувати експериментальні методи, інструменти вимірювання рівня підготовки студентів таким чином, щоб вивести дослідження на більш високий рівень керування пізнавальної діяльністю студентів в процесі їх навчально-професійної підготовки.

Метою проведеного констатувального дослідження було встановити та порівняти рівень самооцінки студентами своєї готовності до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та рівень їх реальної готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Для досягнення встановленої мети на констатувальному етапі дослідження нами були проведені два анкетування: «Я і інклюзивна освіта», С.Ю. Панаріной та «Моя готовність до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища», розроблене нами з метою встановлення рівня самооцінки студентами своєї обізнаності щодо дітей з особливими освітніми потребами та готовності до роботи з ними, а також тест «Основні поняття інклюзивної освіти», розроблений викладачем дисципліни і розроблені нами ситуативні завдання, що дозволили вивчити реальний рівень обізнаності та готовності студентів до здійснення інклюзивної форми навчання і розуміння майбутніх професійних завдань щодо дітей з особливими освітніми потребами.

У дослідженні прийняли участь дві групи студентів 4 курсу спеціальності 012 «Дошкільна освіта» Державного закладу «Південноукраїнський педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Одну групу склали студенти, що здобувають додаткову спеціальність «Логопедія», другу - що здобувають до-

даткову спеціальність «Психологія». Загальна кількість учасників дослідження – 15 студентів.

Згідно результатів анкетування з метою дослідження самооцінки обізнаності щодо дітей з особливими освітніми потребами та особливостей роботи з ними за анкетною «Я і інклюзивна освіта», ми отримали наступні результати: досить високий рівень самооцінки обізнаності продемонстрували 73% опитуваних, середній рівень був зафіксований у 20% опитуваних, на низькому рівні опинились 7% опитуваних. Дане анкетування встановило, що у більшості опитуваних переважає досить високий рівень самооцінки обізнаності щодо роботи з дітьми в умовах інклюзії.

Наступний тест, проведений за анкетною «Моя готовність до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища» дозволив встановити рівень самооцінки готовності будувати навчальний процес в умовах інклюзії. Він продемонстрував також досить високий рівень самооцінки, так 7% опитуваних продемонстрували дуже високий рівень самооцінки, досить високий рівень був зафіксований у 53% опитуваних, на середньому рівні самооцінки опинились 33% опитуваних і ще у 7% самооцінка була на низькому. Дане анкетування встановило, що більшість студентів, що прийняли участь у цьому етапі дослідження, вважає, що їх знання та вміння з інклюзивної освіти достатні, або майже достатні для того, щоб реально запровадити інклюзивну форму навчання.

На наступному етапі констатувального дослідження нами були використані такі методи, які змогли би показати нам реальну картину підготовленості студентів як до роботи з дітьми з порушеннями в розвитку, так і до організації інклюзивного навчання у закладі дошкільної освіти. Запропонований нами тест «Основні поняття інклюзивної освіти» дозволив оцінити рівень реального володіння основними поняттями в галузі інклюзивної освіти. Він визначив, що жоден зі студентів, не володіє знаннями основних понять інклюзивної освіти на достатньому рівні. Всі студенти продемонстрували незадовільний рівень володіння відповідною термінологією.

Ще однією методикою, яка допомогла нам встановити

реальну готовність студентів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та до здійснення інклюзивного навчання було розв'язання ситуативних завдань, розроблених нами. В ході індивідуальних бесід в онлайн форматі студенти повинні були розв'язати 5 ситуативних завдань, що включали різні проблемні ситуації, які можуть виникати в інклюзивних групах ЗДО. Кожен студент, спираючись на свої теоретичні знання, пропонував шляхи вирішення запропонованих проблемних ситуацій. За результатами розв'язання ситуативних завдань рівень реальної готовності оцінювався наступним чином: високий; достатній; задовільний; незадовільний. Після проведення індивідуальних бесід з досліджуваними ми отримали наступні результати: 14% опитуваних продемонстрували задовільний рівень реальної готовності до професійної діяльності і у 86% опитуваних був зафіксований незадовільний рівень.

Основні помилки, які допускали студенти при виконанні завдань це: вони не знали, які саме труднощі спостерігаються в мовленні дітей з загальним недорозвиненням мовлення; не розумілися щодо проблем розвитку емоційно-вольової сфери дітей з порушеннями мовлення; не могли навести достатньо аргументів на користь сумісного перебування різних дітей у групі ЗДО; не могли обрати ефективну форму роботи з батьками, що не згодні на сумісне перебування їх дітей з дитиною з порушеннями розвитку; не дуже гарно розуміли, як організувати свято з включенням до нього дитини з аутизмом; не могли навести переконливі аргументи доцільності участі дитини з особливими освітніми потребами у будь-якому сумісному заході; не могли охарактеризувати дитину зі стійким порушенням слуху, їм було складно сформулювати рекомендації для батьків дитини з порушенням слуху щодо шляхів подолання її небажаної поведінки; недостатньо розуміли можливі причини агресивної поведінки дитини з затримкою психічного розвитку; не змогли підібрати достатньо шляхів корекції такої поведінки та інше. Таким чином, при розв'язанні ситуативних завдань студенти наочно продемонстрували свою неготовність до практичної професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Тобто незважаючи на те, що студенти висловлюють позитивне ставлення до комплектування груп ЗДО дітьми з різними особливостями розвитку, готовність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи, мотивацію до одержання нових знань в галузі корекційної педагогіки і психології, вони не мають реальних уявлень про інклюзивну освіту і не розуміють її суті. Результати демонструють великий розрив між реальним розумінням організації процесу навчання в умовах інклюзивного освітнього простору та самооцінюванням готовності стати частиною такого навчального процесу. Хоча майже усі студенти позитивно ставляться до ідеї інклюзивної освіти, вони не знають як саме допомагати дітям з особливими освітніми потребами.

Таким чином, констатувальний експеримент з дослідження обізнаності і готовності студентів щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами показав, що наразі виникає гостра потреба у адаптації сучасних методів навчання, в том числі і в умовах дистанційної освіти для формування справжньої готовності студентів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Необхідно підібрати такі шляхи формування готовності, що будуть сприяти реальній практичній підготовці студентів до роботи в умовах інклюзії. Тому формувальний експеримент буде спрямований не тільки на усунення тих складнощів, що перешкоджають формуванню реальної готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, але й на розробку таких методів, які будуть ефективними в умовах дистанційного навчання студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

3. Коргун Л.М. Подготовка студентов к реализации инклюзивной модели образования. *Psihologie Pedagogie specială Asistență socială*. Кишинів, 2019 № 3(56). С. 29-39.

4. Коргун Л.М., Тіміна О.О. Підготовка майбутніх вихователів до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Шляхи і засоби становлення професійної майстерності майбутніх педагогів*: збірн. наук. статей. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2020. С. 66-71.

5. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища: монографія. Київ: Вид-во учбової літератури, 2018. 420 с.

6. Софій Н.З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник. За заг. ред. Даниленко Л.І. Київ: 2007. 128 с.

7. Шевців З.М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Київ : ЦУЛ, 2017. 384 с.

КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З УСУНЕННЯ ДИСЛАЛІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

**К. пед. наук, доц. Л. М. Коргун
Магістрантка К. А. Махновська**

Потрібно зазначити, що мовлення є однією з найважливіших психічних функцій людини. Порушення мовлення, неповноцінність мовленнєвого спілкування можуть погано вплинути на подальше формування особистості дитини, та на подальший розвиток характеру, який може набувати негативні якості. І в подальшому також негативно впливати на оволодінні грамотою та на успішність навчання в цілому.

Проблема розвитку мовлення дошкільників на сучасному етапі набуває особливого значення. Актуальність цієї про-